

7. Istutamine (P:13.6; TPM:4.6)

1. Istikud

Istikutüübid:

- **paljasjuurne või nõuistik** (konteineristik),
- **seemik- või kloonalustel** (vegetatiivalustel),
- **1-, 2- või enama-aastase poogendiga,**
- **harunenud** (külgokstega) istik **või okulaat,**
- madalama või kõrgema tüvega **puu või tüveta põõsaspuu.**

Külgoksteks ei loeta konkurentoksi, mille väljumisnurk on alla 45°. Standardsel istikul on vähemalt ... cm pikkuseid oksid 1. kvaliteediklassil (valikul) 5 ja 2. kvaliteediklassil (valikul) 2 .

- **Õunviljalistel** 2-aastase poogendiga 60-80 cm kõrguse tüvega harunenud istikud või 1-aastase poogendiga okulaadid (enamasti kääbusalustel istikud).
- **Luuviljalistel** 1-aastase poogendiga harunenud istikud. Koduaedadesse sobivad põõsasploomipuud, mille okste harunemiskoht jääb talvel lumme ning on külma eest kaitstud. Sama maguskirsipuudel. Hapukirsipuudel kui külmakindlamatel soovitatakse A. Jaama 40 cm kõrguse tüvega istikuid, et okste harunemiskoht jääks talvel lumest välja.

2. Istutusaeg

- **Paljasjuursed istikud kevadel** enne pungade puhkemist: õunapuud mai esimesel poolel, teised liigid ka aprilli lõpus.
- **Nõuistikud** suve esimesel poolel, et jõuaks hästi juurduda.
- **Sügisene** istutus on riskantne. Muldkraavis on istikuid pakaseohu korral ja jäneste kahjustuste eest kergem kaitsta kui aeda istutatult.

3. Istutussügavus

- **Õunviljalised seemikalustel** endine sügavus, pigem 1-2 cm sügavam.
- **Õunviljalised kloonalustel** endisest kuni 10 cm sügavam, kuid pookekoht peab jääma maapinnast 5-10 cm kõrgemale.
- **Luuviljalised** taluvad sügavamat istutust, sel juhul tekib alusest vähem kannuvõsusid. Pookekohtki võib jääda mulda, olles seal kaitstud külma eest. Ploomipuudel muutub poogend hiljem sageli omajuurseks.

Suurte plantaazaukude piires vajub muld paari aasta vältel. Istutamisel tuleb seda vajumist arvestada (P:joonis 13.9).

4. Istikute ettevalmistamine

- **Paljasjuursetel istikutel** kärbitakse vigastatud ja liiga pikki juuri aiakääridega nii (risti juurega), et haav jääks võimalikult väike. Kuivamise vähendamiseks ning lõikehaavade paranemise soodustamiseks võib kasta juured forkerti segusse. Kuidas seda valmistada?
- **Nõuistikutel** eemaldatakse istikunõu ja harutatakse lahti või lõigatakse läbi mullapalli pinnal läbipõimunud juured.

5. Istutamisviisid

- **Käsitsi istutamine auku või vaku.** Istutusauk on silindriline või alt laienev, millesse juurestik vabalt mahub (plantaatäugust väiksem). Töötatakse kahekesi paaris. Istutaja vastutab töö kvaliteedi (istutussügavus ja -tugevus, okste suunamine) ning istiku lõikamise eest, abitööline kaevab augu ja katab juured mullaga.
- **Masinistutus.** Eelistatakse okulaate, milliseid on parem masinale paigutada.
- **Istutamine hüdropuuriga.** Lühikeseks lõigatud juurtega istik torgatakse tugeva veejoaga maasse tehtud porisesse auku.

6. Kastmine

Varajase istutamise korral (aprillis) võib ära jääda. Teha kastmisvall vihmavee kogumiseks.

- **Koduaias** valada puule kuni pangetäis vett istutamise ajal kui juured on mullaga kaetud. Seejärel jätkatakse istutamist kuiva mullaga.
- **Äriaias** kasta pärast istutamist ja katta kastmisvall multšikihiga (turbapuru).

7. Istutusaegne kärpimine

Paljasjuursete istikute puhul vajalik juurestiku ja lehestiku tasakaalu tagamiseks. Kasutada vaid kärpimislõikeid. Harvenduslõiked ei taha juurduval puul paraneda.

- **Põhiokste valik** 2-3 tugevamat oksa väljumisnurgaga 50-60°. Need tasakaalustatakse kärpides ühele tasapinnale maapinnast.
- **Teiste okste (vaheokste) alistamine** kärpides neid tugevasti (konkurentokstele jäetakse vaid 3-4 punga).
- **Juhtoksa** kärpimine sõltub kujundusviisist. Tüve soosival lõikusel ei kärbita.

28.10.2010, Viimati uuendati 04.09.2012